

javlja ju ljudima, pretvaraju u zla bića, kao što su vukodlaci i vampiri. To su duše onih koji se zbog zloće i grijeha ne primaju u raj, nego se vraćaju na zemlju i smetaju živim ljudima, jer ne nalaze nigdje mira, nego vječno lutaju. Mogu doći čovjeku i u snu i uznemirivati ga. To je – mislim – izraženo glagolom »prividati«, javljati se, dolaziti na san. Duša kod običnog svijeta označuje i biće, čeljade, osobu, pa se veli: dobra duša, iskrena duša, a onda i mrtva duša. O takvoj mrtvoj duši govori u romanu Bekićeva majka: ne bi htjela da joj na san dolazi takova zla osoba. Nije mi poznato da bi narod mjesto njuška govorio ćuša (drugo je ćušnuti, ćuška). Da je staroj majci bila na pameti mrtva duša, vidi se i po riječima prije tih »neću da mi se kuća pogani«. Na riječ poganiti Ćorac se ne osvrće, a i ona upućuje na to da se ovdje radi o izrazima iz područja pučkog vjerovanja. Poganiti, opoganiti znači (od lat. riječi paganus, pogan, nekršten čovjek) obeščastiti, oskrvniti sveto mjesto, a onda i svako mjesto.

Da ni svi drugi dijalektizmi, koje upotrebljavaju lica u djelima M. Lalića, nisu samo i isključivo iz istočno-nogorskog dijalekta. Spominjem izraz »skukvižiti« (»neki se ekukvežio kao zmija«, Svadba 152), koji je vjerojatno napravljen od riječi kukviža (skukvižiti), kako se u srednjoj Dalmaciji veli za posebnu pticu sov. Poznat je općenito kod nas glagol dreljiti se, izdreljiti se. Često se čuje: »Što se dreljiš na me?« Znači: srdiš, ljutiš, oštro govoriš, vičeš. I za tu riječ tvrdi Ćorac, da se upotrebljava »samo u istočno-nogorskom dijalektu« (str. 101).

Mirko Čović

DR STJEPAN BABIĆ, JEZIK

Zagreb, Panorama, 1965.

Drugo, prošireno izdanje školskog leksikona »Jezik« dra S. Babića temeljito je prerađeno, povećano i opsegom i novim pojmovima, knjiga je znatno veća, ljepše je i opremljena, čitkiji je tekst, gotovo je svaka natuknica izmijenjena ili dopunjena. Stoga će biti korisno da se na knjigu opsežnije osvrnem.¹

O koristi takvih leksikona kao što je spomenuti »Jezik« nije potrebno mnogo go-

voriti.² Gramatika hrvatskosrpskoga jezika u nas se u posljednje vrijeme manje uči nego prije. Učenici zaboravljaju i ono što su naučili, a teže im je kakav podatak pronaći u gramatici nego u abecednom leksikonu.

Takva djela ne daju, dakako, sustavnu gramatiku, nego ono osnovno, tek podsjećaju čitaoca na ono što su učili sustavno u gramatici, ali, s druge strane, leksikon kao što je Babićev »Jezik« pruža čitaocu i nešto više od školske gramatike dajući mu informacije i o onim pojmovima što ih neće naći u školskim udžbenicima. Čitalac će naći ukratko protumačene pojmove iz lingvističke, dakako u onoj mjeri koliko je autoru dopuštao prostor i namjena knjige. Bit će i takvih čitalaca koji bi htjeli da knjiga sadrži mnogo više takvih lingvističkih pojmova, pa to neki recenzenti knjige i traže.³ Oni bi željeli da u knjizi nađu tumačenja i termina kao što su, na primjer: implozija, okluzija, eksplozija, afrikacija, supletivizam, anaforska zamjenica, gerundij, monogeneza i poligeneza jezika, parataksa, hipotaksa, eksocentrične i esocentrične složenice, metatonija, metataksa, injunktiv, konjunktiv, optativ, ultima, penultima, sinkretizam i druge pojmove. Korisno bi bilo – nema nikakve sumnje – da imamo i takav priručnik u kojemu bi i ti i drugi pojmovi bili rastumačeni. Činjenica da pojedini čitaoci žale što i ti pojmovi nisu uvršteni u spomenuti leksikon samo je znak da nam nedostaje jedan lingvistički priručnik, ali ne možemo tražiti da sve to obuhvati školski leksikon, omeđen okvirom i namjenom.

Nije bilo sasvim lako i jednostavno odrediti odnos jezičnih koncepcija što ih zastupa autor s obzirom na školske gramatike kojima se u nastavi redovno služe učenici osnovnih i srednjih škola. Premalo bi bilo samo abecedirati po natuknicama građu školskih gramatika, a previše bi bilo da se pišćevi pogledi i suviše udaljuju i razlikuju od ustaljenih i prihvaćenih izlaganja pisaca

¹ Prvo izdanje prikazao je Šipka, Jezik, XII, str. 58–62.

² Usp. Z. Vince, Školske novine, br. 21, od 3. XII 1965.

³ Npr. A. Peco, Književnost i jezik, br. 1, 1966, str. 79–84.